

Katolikus tanítás a gyónásról - dióhéjban

Az Úr húsvéti ajándékként átadta Egyházának saját megbocsátó hatalmát. János evangéliuma leírja, hogy feltámadása után Jézus, mint lehelt rá tanítványaira, mondván: "Vegyétek a Szentlelket. Akinek megbocsátjátok bűneit, az bocsánatot nyer, akinek megtartjátok, az bűnben marad" (Jn 20,22-23). Jézus közöttünk van a Szentlélek által. Ugyanez a Lélek közvetíti a megbocsátást is.

A bűnbánat-bűnbocsánat szentsége három nélkülözhetetlen elemből áll: a töredelmes bűnvallomásból, a feloldozásból és az elégtételből. Ezeket vesszük sorra az alábbiakban. A többi szentséghez hasonlóan a bűnbocsánat szentsége is liturgikus cselekmény. Az egyéni gyónás a legfontosabb formája az Istennel és az Egyházzal történő kiengesztelődésnek.

A belső töredelem a szív megtérését, a belső bűnbánattartást jelenti. Nélküle a bűnbánat cselekedetei terméketlenek és hazugok maradnak. Az ember szíve nehézkes és megkérgesedett, ezért szükséges, hogy Isten adjon nekünk új érzékenységet, aminek gyümölcse és gyökere a belső töredelem. A belső töredelem az egész életet új irányba tereli, ez pedig nem más, mint visszatérés Istenhez teljes szívünkkel, a bűn elhagyása, elfordulás a gonosztól, az általunk előzőleg elkövetett rossz cselekedetek megvetése. A szívnek ezt a megtérését üdvös fájdalom és szomorúság kíséri, amit az egyházatyák a lélek töredelme névvel illeltek vagy a szív bánkódása néven emlegettek. Fontos azonban megjegyezni, hogy a gyónás érvényességéhez nem érzelmek szükségesek, hanem az akarat elfordulása a bűntől. Ez jut kifejezésre az elhatározásban, hogy a megbánt bűnt a jövőben elkerüljük ("erősfogadás").

A keresztény ember belső bűnbánattartása nagyon változatos formákban valósulhat meg. A Szentírás és az egyházatyák különösen hármat hangsúlyoznak: a böjtöt, az imádságot, és az alamizsnát, melyek kifejezik a bűnös ember megtérését önmagával, Istennel és a felebarátokkal kapcsolatban. Azután ott vannak a bűnbánattartás könnyei, a felebarát üdvösségével való törődés, és a szeretet gyakorlása ("mert a szeretet sok bűnt eltakar" 1Pét 4,8). A megtérés a mindennapi életben egyrészt az irgalom cselekedeteivel valósul meg a rászorulókkal való törődésben, másrészt a jog és igazság védelmezése és gyakorlása által, valamint a szenvedések elfogadása, üldözés idején az igazság melletti kitartás révén. A mindennapi bűnbánattartás forrása, tápláléka az Eucharisztia, mert ez jelenvalóvá teszi Krisztus áldozatát. Az Eucharisztia erősíti azokat, akik Krisztus életéből élnek, és "orvosság", mely kigyógyít bennünket megrögzött bűneinkből. A Szentírás olvasása, a zsolozsma, a Miatyánk imádkozása, és minden őszintén végzett liturgikus vagy jámborsági cselekedet hozzájárul bűneink bocsánatához. A folyamatos bűnbánattartás szempontjából kiemelten fontosak az adventi és nagyböjti kegyelmi időszakok. Mindeközben Krisztus fölszólítása a megtérésre szüntelenül hangzik felénk. A megtérésre irányuló törekvés nem pusztán emberi mű. A megtört szív cselekedete ez, és a szívet a kegyelem vonzza és indítja, hogy feleljen Isten irgalmas szeretetére, aki bennünket előbb szeretett.

Mivel Krisztus apostolaira bízta a kiengesztelődés szentségét, ezért azok utódai, a püspökök és munkatársaik, a papok folytatják a szentségi szolgálatot. Szentelésüknél fogva őrájuk száll a hatalom, hogy az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében feloldozást adjanak a bűnbánóknak. A gyóntatóknak keresztény józanság, tisztelet, türelem, tapintat, prófétai bátorság kell legyenek az alapvető erényei. Tekintettel a szolgálat nagyságára, az Egyház kinyilvánítja, hogy minden pap, aki gyóntat, köteles a teljes titoktartásra a meggyónt bűnöket illetően, mégpedig a legsúlyosabb büntetés, a kiközösítés

terhe mellett. A kivételt nem ismerő gyónási titkot szentségi pecsétnek nevezik, mert az, amit a bűnbánó megvallott, e szentség által lepecsételve marad.

Amennyiben a bűnbánat az Isten iránti, minden mást megelőző szeretetből származik, akkor a bűnbánat neve "tökéletes bánat". Az ilyen bűnbánat nem csak a bocsánatos, hanem a legsúlyosabb bűnökre is bocsánatot szerez, ha tartalmazza azt a szilárd elhatározást, hogy a bűnbánó, amint alkalmá nyílik rá szentségi gyónáshoz járul (pl. háborús helyzetben vagy pap nélküli vidéken járva fontos mindezt pontosan tudnunk). A "nem tökéletes bánat" is Isten ajándéka és a Szentlélek működése. Származhat a bűn rútságából, az örök kárhozattól való félelemből és más, a bűnöst fenyegető büntetések lehetnek a kiváltó okai. Ha mindez elvezet a természetfeletti indíttatású bűnbánatig, akkor lehet érvényesen gyónáshoz járulni. Így a lelkiismeret nyugtalansága belső fejlődést kezdeményezhet, amelyet a kegyelem hatása alatt a szentségi föloldozás fejez be. A tökéletlen bánat önmagában nem nyeri el a súlyos bűnök bocsánatát, csak ha a jól végzett gyónás egészíti ki azt.

Az Egyház üdvösségünket szolgáló bűnbánati fegyelme szerint minden hívő legalább évente egyszer köteles meggyónni azokat a súlyos bűnöket, amelyeknek tudatában van. Az, aki tudatában van annak, hogy halálos bünt követett el, (hétköznapi körülmények között) ne járuljon szentáldozáshoz, mielőtt nem részesült szentségi föloldozásban, még ha a bűn fölött mélységes bánatot is érez. A gyermekek kötelesek a bűnbocsánat szentségéhez járulni, mielőtt elsőáldozók lennének. Az Egyház anélkül, hogy kötelezővé tenné, nagyon ajánlja a bocsánatos bűnök meggyónását, a kapcsolódó lelkivezetést is, mert az így kapott kegyelem segít bennünket a rossz hajlamaink elleni küzdelemben, a helyes önismeretben, lehetővé teszi Krisztus gyógyító működését bennünk, segít minket lelki életünk egészségés fejlődésében, és kegyelmi erőt ad a bűn elleni harchoz.

A századok folyamán az a meghatározott forma, melynek keretében az Egyház az Úrtól kapott hatalmat gyakorolta, sokat változott. Az első századokban a keresztségük után súlyos bűnöket elkövető keresztények (pl. hittagadás, emberölés, házasságtörés) kiengesztelődése rendkívül szigorú feltételekhez volt kötve. Eszerint a bűnbánóknak bűneik miatt nyilvános bűnbánattartást kellett vállalniuk, gyakran hosszú éveken át, mielőtt kiengesztelődésben részesülhettek volna. A középkorban vált általánossá a magángyónás mai gyakorlata, ami bár megnyitotta az utat a szentség Isten irgalmát jobban tükröző használatára irányában, de magában rejti a veszélyt, hogy a magánügyként kezelt gyónásunkban teljesen megfeledezzünk a bűn közösségi romboló hatásáról. Itt érthetjük meg a gyónási elégtételek fontos szerepét.

A bűn magát a bűnöst, az Istenhez, Egyházhoz és felebaráthoz fűződő kapcsolatait is megsebzí és meggyöngíti. A föloldozás eltörli a bünt, de nem hoz gyógyulást valamennyi rendetlenségre, amit a bűn okozott. A bűnbánónak mindent meg kell tennie e rendetlenségek helyrehozásáért, "elégítelt" kell adnia, vagy "engesztelést" kell vállalnia a közösséget ért károkért. Ezt az elégítelt "penitenciának" (vezeclés, bűnbánat) is nevezik. A gyóntató által kirótt elégítelt általában kapcsolatban van a bűnbánó személyes helyzetével, hogy előmozdítsa annak lelki javát. Meg kell felelnie, amennyire lehetséges, az elkövetett bűnök természetének és súlyosságának. Az elégítelt lehet imádság vagy valami felajánlás is. Az elégítelt szervesen hozzátartozik a szentgyónáshoz, elvégzésének szándéka nélkül a gyónás érvénytelen. Ha valaki az elégíteltől később megfeledekezik, a föloldozás természetesen érvényben marad, de a fölösleges halogatást kerülni kell. Ha nehézséggel jár az elégítelt elvégzése (pl. nem ismerjük a feladott imát), még a gyónáson belül lehet más

elértélt kért. Az a gyóntató, aki adta, utólag is bármikor megváltoztathatja az elégtélt, más pap kizárólag újabb gyónás keretében. Fontos tudatosítanunk azt is, hogy az elégtéltünk, amit lerovunk a bűneinkért, csak Jézus Krisztus keresztáldozatán keresztül jelent bármiféle jóvátélt.

A búcsú tana és gyakorlata (a történelmi torzulásoktól és félreértésektől megtisztítva) az Egyházban szorosán kötődik a bűnbocsánat szentségéhez, és a bűnök ideigtartó lelki következményeit orvosolja. Az Egyház bizonyos imaformákat és kegyességi gyakorlatokat felajánlva közbenjár a keresztény ember érdekében, hogy az irgalom Atyjától kiesdje az ideigtartó büntetések elengedését.

A bűnbocsánatot nyert hívő kiengesztelődik Istennel, léte legmélyén kiengesztelődik önmagával, és kiengesztelődik testvérel. Kiengesztelődik az egyházzal és az egész teremttel is. A gyónás a kereszttségben kapott kegyelmi épségünkhöz való visszatérés szentsége, ezért ünnepi esemény, új kezdet, az újra-egymásra-találás intenzív pillanata. Ezt a kegyelmi eseményt fejezi ki a gyónó bánatimája és kapcsolódóan a gyóntató feloldozó imája:

Gyónó (szövege szabadon választható, egy mintát közlünk: "Teljes szívemből bánom minden bűnömöt, mert azokkal a jó Istent megbántottam. Erősen fogadom, hogy Isten segítségével a jóra törekszem és a bűnt kerülöm").

Gyóntató: "Isten, a mi irgalmas atyánk, aki szent Fiának keresztthalála és föltámadása által kiengesztelte önmagával a világot és kiárasztotta a Szentlelket a bűnök bocsánatára, az Egyház szolgálata által bocsásson meg neked és adja meg a békét. És én feloldozlak téged bűneidtől, az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében".

Ennek végén a gyónó a hit szavát válaszolja ("Amen"), elfogadva Isten megbocsátó, újjáteremtő, a bűn elleni harchoz elégséges kegyelmi erőt közlő tettét.